

ПІДСТАВИ ТА УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ

ПОПОВ Костянтин Олександрович - аспірант Одеського державного університету внутрішніх справ

УДК 343.14

DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2023.1.49>

У статті здійснений системний аналіз підстав застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру та спеціальної конфіскації дозволяє дійти висновку, що їх нормативна конструкція має комплексний, міжгалузевий характер, який поєднує матеріально-правові та процесуальні елементи в єдиному механізмі кримінально-правового впливу. Матеріально-правові підстави заходів кримінально-правового характеру, закріплені у ст. 96-3 Кримінального кодексу України, визначають юридичні факти та умови виникнення квазікримінальної відповідальності юридичної особи через дії її уповноважених суб'єктів, тоді як процесуальні підстави, передбачені ст. 483-1 Кримінального процесуального кодексу України, формують спеціальний порядок реалізації такої відповідальності у кримінальному провадженні. Співвідношення загальних і спеціальних підстав характеризується функціональною субординацією: матеріальна норма визначає зміст відповідальності, а процесуальна – забезпечує її реалізацію, при цьому спеціальна конфіскація виступає окремим інструментом відновлювально-компенсаційного впливу, що має як самостійні підстави застосування, так і тісний зв'язок із доказуванням протиправного походження майна. Така багаторівнева конструкція зумовлює необхідність чіткої класифікації підстав на кримінально-правові та кримінально-процесуальні, загальні й спеціальні, а також на підстави виникнення та реалізації відповідальності.

Наголошено, що у системі заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних

осіб спеціальна конфіскація посідає особливе місце як самостійна майнова форма кримінально-правового впливу, спрямована на вилучення у дохід держави майна, отриманого внаслідок кримінального правопорушення, доходів від такого майна, а також майна, використаного або призначеного для його вчинення. Її застосування обумовлюється наявністю встановлених законом підстав, визначених ст. 96-1 та 96-2 Кримінального кодексу України, і перебуває у функціональному зв'язку з положеннями ст. 96-3 Кримінального кодексу України у випадках, коли кримінальне правопорушення вчинено від імені та/або в інтересах юридичної особи. Спеціальна конфіскація має самостійний характер і не залежить від призначення штрафу або ліквідації, а її матеріальною підставою є доведення факту отримання неправомірної вигоди, створення умов для її отримання, за відсутності обставин, що унеможливають застосування такого заходу.

Ключові слова: юридична особа, кримінальне провадження, заходи кримінально-правового характеру, спеціальна конфіскація, кримінальне процесуальне доказування, підстави, умови, досудове розслідування.

Постановка проблеми

Становлення та розвиток інституту застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру є законним етапом еволюції національної моделі кримінальної юстиції, зумовленим ускладненням форм злочинності, а також

необхідністю забезпечення ефективного регування держави на суспільно небезпечні діяння, що вчиняються з використанням юридичних осіб. Нормативне закріплення відповідних положень у Кримінальному кодексі (КК) України [1] та їх процесуальна деталізація у Кримінальному процесуальному (КПК) України [2] сформували комплексну правову конструкцію, в межах якої поєднуються кримінально-правові та кримінально-процесуальні підстави відповідальності юридичних осіб.

Питання визначення підстав застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру має принципове значення для забезпечення законності, обґрунтованості та справедливості кримінального провадження. Йдеться не лише про встановлення юридичних фактів, які обумовлюють можливість застосування відповідних заходів, а й про з'ясування їх системного зв'язку з процесуальними передумовами реалізації такого впливу. У цьому контексті особливої уваги потребує розмежування матеріальних підстав виникнення квазікримінальної відповідальності юридичних осіб та процесуальних умов здійснення в межах спеціального порядку кримінального провадження.

Не менш важливим є дослідження співвідношення зазначених підстав із підставами спеціальної конфіскації як самостійного заходу кримінально-правового характеру, спрямованого на вилучення майна, пов'язаного з кримінально протиправною діяльністю. Спеціальна конфіскація, з одного боку, виконує функцію відновлення порушених публічних інтересів і нейтралізації криміногенних факторів, а з іншого – потребує дотримання чітких стандартів доказування та процесуальних гарантій, що унеможливають свавільне втручання у право власності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми

У контексті предмету дослідження варто звернути увагу на комплексні наукові розробки О. І. Бідної, А. О. Винника, М. В. Крижановського, В. М. Куца, О. О. Михайлова, О. В. Панченко, М. Є. Панько, О. Ф. Пасе-

ки, О. П. Провоторова, О. Г. Скарбарчука, В. С. Сотниченка, А. М. Ященка. Доробок зазначених вчених має важливе наукове й практичне значення, однак, за сучасних реалій потребує поглибленого вивчення підстави та умов застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру та спеціальної конфіскації.

Виклад основного матеріалу

Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру та спеціальної конфіскації, як правило, пов'язане з установленням відповідних для цього підстав. Однак, в юридичній літературі відсутня єдність підходів щодо визначення та змістовного наповнення підстав застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Дискусійність цього питання зумовлена насамперед похідним характером відповідного інституту, оскільки юридична особа не визнається суб'єктом кримінального правопорушення у класичному кримінально-правовому розумінні [3]. Так, Ю. А. Пономаренко обґрунтовано наголошує, що підстава застосування інших заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб пов'язується з певною поведінкою конкретних фізичних осіб, оскільки юридична особа не є суб'єктом злочину, тобто суб'єктом, здатним самостійно порушити кримінально-правову заборону [4, с. 156]. Подібну позицію розвиває О. П. Провоторов, який підкреслює, що КК України виключає можливість застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичної особи у випадку вчинення злочинів, передбачених ст. 96-3 КК України, іншими її працівниками або сторонніми фізичними особами, навіть якщо такі діяння були вчинені на користь юридичної особи. Виняток становлять лише випадки, коли відповідним особам надано право діяти від імені юридичної особи згідно із законом, установчими документами чи договорами [5, с. 93].

О. В. Панченко, узагальнюючи положення ст. 96-3 КК України, пропонує нормативно орієнтований підхід до визначення підстав застосування відповідних заходів, виокремлюючи: 1) вчинення уповноваже-

ною особою від імені та в інтересах юридичної особи визначених законом корупційних злочинів; 2) незабезпечення виконання покладених на уповноважену особу обов'язків щодо запобігання корупції, що спричинило вчинення відповідних злочинів; 3) вчинення уповноваженою особою від імені юридичної особи злочинів терористичного характеру; 4) вчинення від імені та в інтересах юридичної особи злочинів проти основ національної безпеки, громадської безпеки та міжнародного правопорядку [6, с. 62–65].

У свою чергу, М. В. Крижановський доходить до висновку, що передумовою їх застосування є вчинення уповноваженою особою від імені та/або в інтересах юридичної особи будь-якого зі злочинів, передбачених у пунктах 1, 3 і 4 ч. 1 ст. 96-3 КК України, або іншою особою будь-якого злочину, передбаченого у п. 2 ч. 1 ст. 96-3 КК України. Підставою застосування є ухвалення в обвинувальному вирокі суду щодо уповноваженої особи юридичної особи або щодо іншої особи з огляду на приписи ч. 2 ч. 1 ст. 96-3 КК України рішення про призначення їй конкретного виду покарання та/або іншого заходу кримінально-правового характеру. Умовами застосування є відсутність обставин, що виключають можливість ухвалення в обвинувальному вирокі суду рішення про застосування таких заходів щодо юридичної особи, а також підстав для звільнення юридичної особи від застосування примусових заходів кримінально-правового характеру [3, с. 188].

Отже, аналіз наведених наукових позицій свідчить про відсутність уніфікованого підходу до визначення підстав застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру, що, у свою чергу, зумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення їх змісту. Зокрема, проведений нами системний аналіз підстав застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру дозволяє дійти висновку, що їх нормативна конструкція має комплексний, міжгалузевий характер, який поєднує матеріально-правові та процесуальні елементи в єдиному механізмі кримінально-правового впливу. Матеріально-правові підстави заходів кримінально-

правового характеру, закріплені у ст. 96-3 КК України, визначають юридичні факти та умови виникнення квазікримінальної відповідальності юридичної особи через дії її уповноважених суб'єктів, тоді як процесуальні підстави, передбачені ст. 483-1 КПК України, формують спеціальний порядок реалізації такої відповідальності у кримінальному провадженні.

У наукових джерелах також обґрунтовується підхід, відповідно до якого підставу застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, передбачених розділом XIV-1 Загальної частини КК України, доцільно розглядати у двох взаємопов'язаних аспектах: матеріально-правовому та процесуальному. Матеріально-правовий аспект відображається у змісті ст. 96-3 КК України та полягає у встановленні визначених законом юридичних фактів, які зумовлюють можливість застосування до юридичної особи відповідних заходів. Процесуальний аспект, своєю чергою, пов'язується з необхідністю належного судового підтвердження встановлених матеріально-правових умов. У юридичній літературі висловлюється позиція, що процесуальною підставою застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб є обвинувальний вирок суду стосовно уповноваженої фізичної особи, яка вчинила злочин від імені та/або в інтересах юридичної особи. Деякі автори уточнюють, що такою підставою є саме набрання законної сили обвинувальним вироком суду, яким уповноважену особу засуджено за вчинення визначених КК України злочинів від імені (або від імені та в інтересах) юридичної особи [7, с. 480].

У КК України визначені підстави, за наявності яких до юридичних осіб можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру, а саме: 1. Підстави застосування заходів кримінально-правового характеру (ч. 1 ст. 96-3 КК України): а) вчинення уповноваженою особою юридичної особи від її імені та/або в її інтересах кримінальних правопорушень корупційного характеру; б) незабезпечення виконання покладених на уповноважену особу обов'язків щодо запобігання корупції, що спричинило вчинення

відповідного кримінального правопорушення; в) вчинення від імені юридичної особи кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки, громадської безпеки та терористичного характеру; г) вчинення від імені та в інтересах юридичної особи тяжких злочинів проти державності, виборчих прав, громадської безпеки, миру та міжнародного правопорядку; г) вчинення від імені та в інтересах юридичної особи злочинів проти правосуддя, представників влади та правоохоронних органів; д) вчинення від імені та в інтересах юридичної особи злочинів проти статевої свободи та недоторканості малолітніх чи неповнолітніх осіб [1].

Першою та базовою матеріально-правовою умовою застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є вчинення її уповноваженою особою одного з кримінальних правопорушень, передбачених пп. 1, 3, 4, 5 та 6 ч. 1 ст. 96-3 КК України. Саме така умова формує первинну деліктну передумову для виникнення питання про можливість покладення на юридичну особу відповідних кримінально-правових наслідків. Як відзначає М. Є. Панько, необхідно враховувати, що така умова передбачає встановлення органом досудового розслідування, прокурором і судом факту вчинення кримінального правопорушення, що має бути відображено у відповідному процесуальному документі [8, с. 80], а саме – повідомлення про підозру, обвинувальний акт або обвинувальний вирок суду, які ґрунтуються на зібраних у кримінальному провадженні доказах.

Другий аспект матеріально-правової підстави застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру пов'язаний із незабезпеченням виконання покладених на уповноважену особу обов'язків щодо запобігання корупції, що спричинило вчинення відповідного кримінального правопорушення. Така законодавча конструкція відображає концепцію організаційної (комплаєнс-) відповідальності юридичної особи, за якої кримінально-правові наслідки обумовлюються не лише активними діями уповноваженої особи, а й дефектами внутрішнього контролю, управління та антикорупційної політики.

У примітці до ст. 96-3 КК України під уповноваженими особами юридичної особи розуміються будь-які фізичні особи, які відповідно до закону, установчих документів, договору, інструкцій або інших усних чи письмових дозволів мають право діяти від імені юридичної особи або представляти її інтереси [1]. Таким чином, законодавець надає широке тлумачення кола таких осіб, виходячи не лише з формального статусу, а й із фактичного обсягу наданих повноважень.

Третьою матеріально-правовою умовою застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки, громадської безпеки та терористичного характеру, передбачених відповідними положеннями ст. 96-3 КК України. З матеріально-правової точки зору така умова передбачає встановлення сукупності обставин: 1) наявності кримінального правопорушення відповідної кваліфікації; 2) вчинення його уповноваженою особою; 3) вчинення діяння саме від імені юридичної особи, тобто з використанням її статусу, повноважень чи організаційних можливостей. При цьому доведення обов'язкового отримання майнової вигоди юридичною особою не є визначальним критерієм, оскільки суспільна небезпека полягає насамперед у факті використання корпоративної структури для реалізації загрози національній чи громадській безпеці.

2. Підстави застосування заходів незалежно від притягнення фізичної особи (ч. 2 ст. 96-3 КК України): а) вчинення уповноваженою особою, засновником, кінцевим бенефіціарним власником або членом наглядової ради від імені та/або в інтересах юридичної особи суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки легалізації доходів або корупційних злочинів; б) незабезпечення виконання обов'язків щодо запобігання корупції, що призвело до вчинення відповідного суспільно небезпечного діяння; в) нездійснення належного нагляду та/або контролю за особами, які діють від імені або в інтересах юридичної особи, що спричинило вчинення такого діяння; г) вчинення відповідного суспільно небезпечно-

го діяння з відома уповноважених осіб або контролюючих суб'єктів юридичної особи [1].

У свою чергу, в науковій літературі запропоновано спроби систематизації підстав, передбачених ст. 96-3 КК України, з метою виявлення їх внутрішньої структури та логіки побудови. Так, О. Ф. Пасека, аналізуючи зміст цієї норми, доходить висновку, що вона фактично закріплює чотири самостійні підстави застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, кожна з яких характеризується сукупністю трьох обов'язкових умов [9, с. 253–263].

Перша підстава, на думку автора, передбачає встановлення таких умов: 1) діяння має бути вчинене саме уповноваженою фізичною особою юридичної особи; 2) це діяння повинно бути вчинене від імені та в інтересах юридичної особи; 3) йдеться не про будь-який злочин, а лише про один із тих, що прямо передбачені у п. 1 ч. 1 ст. 96-3 КК України. Таким чином, у межах цієї підстави ключовими є представницький характер дій, функціональний зв'язок із діяльністю юридичної особи та обмежений (вичерпний) перелік кримінальних правопорушень. Друга підстава пов'язується з дефектом організаційної діяльності юридичної особи та потребує констатації таких умов: 1) незабезпечення виконання уповноваженою особою обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції; 2) наявність покладених на цю особу відповідних обов'язків на підставі закону, установчих документів або договору; 3) причинно-наслідковий зв'язок між невиконанням антикорупційних заходів і вчиненням одного зі злочинів, передбачених п. 2 ч. 1 ст. 96-3 КК України. Третя підстава, за позицією О. Ф. Пасеки, характеризується такими умовами: 1) суспільно небезпечне діяння вчинене уповноваженою особою; 2) воно вчинене виключно від імені юридичної особи; 3) діяння належить до переліку злочинів, визначених у п. 3 ч. 1 ст. 96-3 КК України. Особливістю цієї підстави є відсутність прямої вказівки на обов'язкове поєднання критерію «від імені» та «в інтересах», що свідчить про специфіку законодавчого підходу до окремих категорій посягань (зокрема, у сфері національної безпеки та те-

рористичної діяльності). Нарешті, четверта підстава, на думку дослідника, передбачає встановлення: 1) вчинення діяння уповноваженою фізичною особою; 2) його здійснення від імені та в інтересах юридичної особи; 3) належність такого діяння до переліку злочинів, визначених у п. 4 ч. 1 ст. 96-3 КК України [10].

Загалом запропонована О. Ф. Пасекою конструкція має методологічну цінність, оскільки дозволяє виявити внутрішню трикомпонентну структуру кожної підстави: суб'єктний критерій (уповноважена особа), функціональний критерій (характер зв'язку діяння з юридичною особою) та предметний критерій (належність діяння до визначеного законом переліку). Такий підхід сприяє більш чіткому розмежуванню матеріально-правових передумов застосування заходів кримінально-правового характеру та формує підґрунтя для їх подальшого процесуального аналізу.

Звертаючи увагу на підстави спеціальної конфіскації, слід наголосити, що у системі заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб така посідає особливе місце як самостійна майнова форма кримінально-правового впливу, спрямована на вилучення у дохід держави майна, отриманого внаслідок кримінального правопорушення, доходів від такого майна, а також майна, використаного або призначеного для його вчинення. Її застосування обумовлюється наявністю встановлених законом підстав, визначених ст. 96-1 та 96-2 КК України, і перебуває у функціональному зв'язку з положеннями ст. 96-3 КК України у випадках, коли злочин вчинено від імені та/або в інтересах юридичної особи.

На відміну від конфіскації майна як додаткового заходу, що може застосовуватися у разі ліквідації юридичної особи за вчинення окремих злочинів підвищеної суспільної небезпеки (зокрема терористичного чи антидержавного характеру), спеціальна конфіскація має самостійний характер і не залежить від призначення штрафу або ліквідації [11, с. 225]. Її матеріальною підставою є доведення факту отримання неправомірної вигоди, її перетворення або створення умов для її отримання, за відсутності обставин,

що унеможливають застосування такого заходу [12, с. 272].

Зміст ст. 483-1 КПК України дозволяє виокремити чотири групи процесуальних підстав для здійснення такого провадження. По-перше, спеціальний порядок допускається за умови, якщо його здійснення окремо від кримінального провадження щодо фізичної особи не впливає негативно на повноту та об'єктивність досудового розслідування і судового розгляду. По-друге, підставою є наявність обвинувального вироку або іншого остаточного судового рішення щодо уповноваженої особи (зокрема, рішення про закриття провадження чи застосування примусових заходів медичного або виховного характеру), яке набрало законної сили. По-третє, закон передбачає можливість здійснення провадження у разі смерті уповноваженої особи за умови зібрання достатніх доказів для повідомлення їй про підозру. По-четверте, підставою є неможливість здійснення кримінального провадження щодо фізичної особи з об'єктивних причин (ухилення від слідства чи суду, тяжка хвороба, наявність дипломатичного імунітету або спеціального правового статусу, відмова в екстрадиції тощо), за умови що це не перешкоджає повноті та об'єктивності розгляду питання про відповідальність юридичної особи.

Отже, ст. 483-1 КПК України формує нормативну модель процесуальної самостійності провадження щодо юридичної особи, яка ґрунтується на поєднанні принципів процесуальної економії, ефективності кримінального переслідування та гарантій повноти й об'єктивності доказування. У системному зв'язку з положеннями ст. 96-3 КК України така норма забезпечує комплексну реалізацію інституту заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб у межах кримінального процесу.

Відтак, така багаторівнева конструкція зумовлює необхідність чіткої класифікації підстав:

1. За галузевою належністю:

1.1. Кримінально-правові підстави (матеріальні) (ст. 96-3 КК України) – підстави, що визначають матеріально-правову можливість застосування до юридичної особи

заходів кримінально-правового характеру. До них належать: вчинення уповноваженою особою юридичної особи кримінального правопорушення: від імені юридичної особи; в її інтересах; внаслідок неналежного здійснення контролю; з використанням її організаційної структури; належність кримінального протиправного діяння до переліку кримінальних правопорушень, визначених Особливою частиною КК України (корупційні, терористичні, злочини проти основ національної безпеки тощо); наявність причинного зв'язку між діянням фізичної особи та отриманням (або можливістю отримання) вигоди юридичною особою.

1.2. Кримінальні процесуальні підстави (ст. 483-1 КПК України) – підстави, що визначають процесуальну можливість здійснення провадження у спеціальному порядку щодо юридичної особи. До них належать: наявність достатніх даних про вчинення уповноваженою особою юридичної особи кримінального правопорушення, що підпадає під дію ст. 96-3 КК України; внесення відповідних відомостей до ЄРДР; повідомлення юридичній особі про підозру (в особі її представника); наявність процесуальних умов для здійснення спеціального порядку провадження (у тому числі – можливість здійснення спеціального судового провадження за відсутності представника, якщо це передбачено законом).

2. За характером підстав:

2.1. Загальні підстави: факт вчинення кримінального правопорушення; наявність зв'язку між діянням фізичної особи та юридичною особою; належність кримінального правопорушення до визначеного переліку. Такі підстави характерні для будь-якого провадження щодо юридичної особи.

2.2. Спеціальні підстави: вчинення кримінального правопорушення саме уповноваженою особою; вчинення діяння в інтересах або від імені юридичної особи; отримання неправомірної вигоди; спеціальний порядок повідомлення та представництва.

3. *За функціональним призначенням:* підстави виникнення відповідальності – формують сам факт можливості застосування заходів; підстави процесуальної реалізації – забезпечують механізм притягнення до від-

повідальності та судового розгляду справи; підстави застосування спеціальної конфіскації – пов'язані з наявністю майна, одержаного злочинним шляхом або використаного для його вчинення.

Висновки

Підстави застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру мають дуалістичну природу і складаються з загальних – матеріально-правових (підстави застосування заходів кримінально-правового характеру й незалежно від притягнення фізичної особи) та спеціальних – процесуальних (підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру у спеціальному порядку) елементів, що перебувають у системному взаємозв'язку. Наведена класифікація (за галузевою належністю, характером підстав, функціональним призначенням) дозволяє чітко розмежувати умови виникнення відповідальності та механізм її реалізації, що має принципове значення для забезпечення законності та процесуальних гарантій у кримінальному провадженні щодо юридичних осіб.

Підстави застосування до юридичних осіб спеціальної конфіскації становлять окремий сегмент майнових заходів кримінально-правового характеру, який має самостійну нормативну природу та визначається положеннями ст. 96-1, 96-2 КК України та перебуває у функціональному зв'язку зі ст. 96-3 КК України. Спеціальна конфіскація не зводиться виключно до факту притягнення юридичної особи до відповідальності у формі штрафу чи ліквідації, а передбачає доведення самостійного матеріального критерію – наявності неправомірної вигоди або створення умов для її отримання, а також встановлення причинно-наслідкового зв'язку між відповідним майном і кримінально протиправним діянням.

Література

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Крижановський М. В. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: сутність та форми: дис...докт. філос. : 081 – Право. Харків, 2020. 231 с.

4. Пономаренко Ю. А. Правила застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. *Збірник наук. праць Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Серія: Право.* 2014. Вип. 22. С. 155–160.

5. Провоторов О. П. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як інститут кримінального права України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 196 с.

6. Панченко О. В. Кримінальне провадження щодо юридичної особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. 203 с.

7. Кримінальне право України: Загальна частин : підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид. перероб. і допов. Харків : Право, 2015. 528 с.

8. Панько М. Є. Поняття уповноваженої особи відповідно до ст. 96-3 КК України. *Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 3–4 квіт. 2020 р.). Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2020. С. 79–83.

9. Пасека О. Ф. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: окремі проблемні питання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* Серія: Юридична. 2014. № 4. С. 253–263.

10. Пасека О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: дис... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2010. 235 с.

11. Бурда С. Юридичний аналіз спеціальної конфіскації майна, як іншого заходу кримінально-правового характеру за КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* 2014. Вип. 4. С. 221–230.

12. Винник А. О. Соціально-правова обумовленість спеціальної конфіскації майна як іншого заходу кримінально-правового характеру. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2017. Вип. 2. С. 267–281.

**GROUND AND CONDITIONS FOR
THE APPLICATION OF CRIMINAL-
LAW MEASURES AND SPECIAL
CONFISCATION TO LEGAL ENTITIES**

The article provides a systematic analysis of the grounds for applying criminal-law measures and special confiscation to legal entities. The study concludes that their normative construction has a complex and interdisciplinary nature, combining substantive and procedural elements within a unified mechanism of criminal-law influence. The substantive legal grounds for criminal-law measures, enshrined in Article 96-3 of the Criminal Code of Ukraine, determine the legal facts and conditions for the emergence of the quasi-criminal liability of a legal entity through the actions of its authorized representatives. At the same time, the procedural grounds provided for in Article 483-1 of the Criminal Procedure Code of Ukraine establish a special procedure for the implementation of such liability in criminal proceedings.

The correlation between general and special grounds is characterized by functional subordination: the substantive norm determines the content of liability, while the procedural norm ensures its implementation. In this context, special confiscation acts as a separate instrument of restorative and compensatory impact

that has both independent grounds for application and a close connection with proving the unlawful origin of property. Such a multi-level construction necessitates a clear classification of the grounds into substantive criminal-law and criminal-procedural grounds, general and special grounds, as well as grounds for the emergence and implementation of liability.

It is emphasized that within the system of criminal-law measures applied to legal entities, special confiscation occupies a particular place as an independent property-related form of criminal-law influence aimed at the seizure, in favor of the state, of property obtained as a result of a criminal offense, proceeds derived from such property, as well as property used or intended to be used for committing a criminal offense. Its application is conditioned by the statutory grounds defined in Articles 96-1 and 96-2 of the Criminal Code of Ukraine and is functionally related to the provisions of Article 96-3 of the Criminal Code of Ukraine in cases where a criminal offense has been committed on behalf of and/or in the interests of a legal entity. Special confiscation has an autonomous character and does not depend on the imposition of a fine or the liquidation of a legal entity. Its substantive ground lies in proving the fact of obtaining unlawful benefit or creating conditions for obtaining such benefit, provided that there are no circumstances precluding the application of this measure.

Keywords: *legal entity, criminal proceedings, criminal-law measures, special confiscation, criminal procedural proof, grounds, conditions, pre-trial investigation.*